

До Госпожа Цвета Караянчева – Председател на 44-то Народно събрание
До Народните представители на 44-то Народно събрание

СТАНОВИЩЕ

**относно Законопроект за отлагане на Закона за Социалните услуги до
31.12.2020г., внесено от ПП Воля на 13.04.2020г. на Неформално обединение
Движение Българско семейство, с 1200 участници.**

Уважаеми господа, народни представители,

С настоящото становище, ние, членовете на Неформално обединение Движение Българско семейство, бихме искали да подкрепим Законопроекта на ПП Воля за отлагане влизането в сила на Закона за социалните услуги след края на 2020г.

Законът за социалните услуги беше отложен с шест месеца в края на 2019г. в резултат на обществен натиск и призови за открит дебат по спорни текстове от нормативния акт. В началото на настоящата година дебатът беше стартиран и Министерство на труда и социалната политика в лицето на Министър Деница Сачева инициира поредица от срещи с организации и граждани с цел да бъдат обсъдени проблематичните текстове в Закона. Политическите партии, основно в лицето на БСП, а също и ВМРО, започнаха инициативи за публично обсъждане на проблематиката. Дългоочакваният разговор започна, но поради причини, независещи от всички нас, общественото обсъждане не се състоя в своята цялост и проблемите останаха нерешени.

Днес обществото ни се намира в друга реалност, нямаща нищо общо със социалната среда, в която е писан въпросният нормативен акт и нямаща нищо общо със социалните проблеми, които вълнуваха обществото преди появата на епидемията от Ковид 19. Месеците на социална изолация и извънредно положение промениха напълно обществените нагласи и изведоха на преден план много ясно недъзите на спорния Закон за социалните услуги.

Ние, членовете на Движение Българско семейство, внесохме своето становище в МТСП в срока, определен от Министър Сачева - 15.01.2020г., в което визирахме клаузите от Закона, които намираме за притеснителни. Взехме участие във форума, организиран от парламентарната група на БСП и в частност от г-н Кристиян Вигенин, където изложихме нашите възражения. Оставаме и на същото виждане, като освен проблемите, които сме посочили към онзи момент, можем да добавим и такива, които тежката здравна, социална и икономическа криза, породена от пандемията с Ковид - 19 изведе на преден план.

В тази връзка бихме искали да посочим някои от дефектите на Закона за социалните услуги, които кризата откроя.

На първо място можем да посочим проблемите относно интегрираните социални услуги от резидентен тип. В хода на събитията с развитието на корона-кризата най-тежко пострадна социалните домове. В страната избухват огнище след огнище на множество заразени с Ковид 19 ползватели на социални услуги от резидентен тип. Законът предвижда разширяването на услугите от този характер, но към момента ясно се вижда, че няма готовност бъде предложено качеството на обслужване на нуждаещите се, което принципно се очаква да допринесе влизането на ЗСУ в сила. Организацията на социалните услуги от резидентен тип, както в България, така и в редица други страни показва неподготвеността на системите да реагират адекватно при кризи от подобен характер, а пандемията далеч не е затихнала, предвид строгите епидемиологични мерки, които Правителството наложи за ограничаване на заразата. А вече са налице прогнози за нова вълна на разпространение на коронавирус епидемията. Необходимо е време, за да бъде актуализирана социалната технология, заложената в ЗСУ и пригодена към новите реалности.

Друг изключително притеснителен момент са заложените подходящи критерии за добро родителство. Тежката икономическа криза породена от наложената карантина и принудителните ограничителни мерки спрямо голяма част от бизнеса в страната, допринесе за оставането на стотици хиляди семейства на ръба на оцеляването. Над сто хиляди нови безработни са регистрирани в бюрата по труда, някои, от които без право на обезщетение. Стотици хиляди български граждани бяха, а някои все още са, без възможност да генерират доходи и да изхранват семействата си. Вече са налице първите случаи на изведени деца от семействата, поради невъзможност на родителите им да осигурят екзистенц минимума за отглеждане на децата си. Но социалният проблем, породен от лишаване от възможността за получаване на доходи, придобива епидемиологични размери в обществото. Ако Законът за социалните услуги влезе в сила непроменен, децата в стотици хиляди семейства могат да бъдат класифицирани като деца в риск, да бъдат изведени и настанени за отглеждане в приемни семейства или социални домове срещу заплащане. В тази връзка ние смятаме, че ЗСУ е напълно неприложим към новата социално икономическа обстановка.

Освен горепосочените проблеми ние вече посочихме някои моменти от Закона за социалните услуги, които намираме за много проблематични. Ние, представителите на неформално обединение Движение Българско семейство сме направили своя прочит на закона и в наше становище сме дали конкретни препоръки за промяна на онези текстове в ЗСУ, които намираме за притеснителни. Водили сме се от идеята да постигнем балансиране между интересите на всички страни в процеса на предоставяне на социалните услуги, така че нуждаещите се да получат правилната помощ, в правилния момент, като от друга страна бъдат минимизирани възможностите за злоупотреби и навлизането в социалния сектор на субекти, които могат да използват системата с корисни цели. Законодателят не може да си позволи наивността да смята, че всички работещи в сферата на социалните услуги ще бъдат добросъвестни, добронамерени и водени от идеалите да помагат безкористно на лицата, с които работят. Ето защо, той е длъжен, да помисли за всички елементи на недобросъвестност, за които се създава предпоставка и да заложи в закона механизъм за справяне с тях. В Закона за социалните услуги такъв механизъм не е предвиден, а последиците от липсата на възможност за търсене на отговорност,

може да доведе до немарливост, дори до злоупотреби с правата на ползващите услугите.

На първо място, основно право на всеки човек още от древността е правото му да бъде защитаван от неговите най-близки в света хора, които да упражняват правата му и да управляват и пазят имуществото му във времето от неговия живот, когато той е недееспособен или ограничено дееспособен. Според закона и наложената още от римското право практика, недееспособни са лицата, които не са навършили 14-годишна възраст, а тези до 18-годишна възраст са ограничено дееспособни, тъй като същите поради липсата на познания и опит, са лесно податливи на манипулации и подвеждане. Те не могат да подписват възмездни или безвъзмездни договори. Ако все пак някой от тях го направи, то тези договори са нищожни по правната си същност и по силата на Закона за задълженията и договорите. Това е част от изключителната защита, която законът предвижда за всички подрастващи и всички поставени под запрещение, било то настойничество или попечителство. Поставените от съда хора под настойничество и попечителство са признати, съответно за недееспособни или ограничено дееспособни, поради техни физически или ментални заболявания и това е част от изключителната защита, която съдебната практика, градена с хилядолетия, е признала и признава и към момента, за защита на най-добрия интерес на лицата. В представения закон ЗСУ в чл.7, чл.9, чл.73, чл.91, чл.95,чл.96,чл.97, този принцип на защита правата на лицата ненавършили пълнолетие или поставени под запрещение не е зачетен, като на същите е вменено право да вземат решения и подписват договори, които могат дори да бъдат възмездни, като с това поемат и задължения, с които могат да настъпят реални вреди и материални щети в патримониума на лицата ненавършили пълнолетие или поставени под запрещение. Тези текстове от закона влизат в колизия с нормативни актове, действащи на територията на страната от нейното възстановяване като държава с основите на правото, залегнали в правните системи на всички европейски страни и с наложената през хилядолетията съдебна практика за защита на интересите на непълнолетните и поставените под запрещение лица.

На следващо място, в направените изменения на Закона за закрила на детето, смятаме за особено важно да бъдат уточнени понятията дете в риск, непосредствен риск от изоставяне на дете и пренебрегване, последните две, от които се въвеждат със ЗСУ. За тях сме представили конкретни формулировки с аргументирано становище и смятаме, че това е особено важно за правилното прилагане на закона.

В становището на нашето движение сме визирали проблеми, касаещи методите на финансиране на доставчиците на социални услуги, които в така приетите текстове смятаме, че биха могли да доведат до навлизането в социалния сектор на интереси с неясен, дори престъпен характер. В този смисъл смятаме, че трябва са бъдат прецизирани текстовете, очертаващи, както източниците на финансиране, така и финансовите потоци в самата система.

В чл.41, ал.2, в закона се предвижда доставчиците на социалните услуги да имат достъп до парични ресурси от международни финансови институции. Така създаденото понятие е твърде общо записано и създава правна възможност всяка една международна финансова институция, независимо от нейните цели, идеи и

начин на действие, а също така и произход на средствата, да оказват влияние върху социалния сектор, като се създава реална опасност да навлизането на капитали от организации с неясна собственост, а също така и да бъде допуснато реално вмешателство на прорелигиозни, пронационалистически и просепаратистки идеи и течения. Смятаме, че този текст трябва да отпадне.

Друг момент, който намираме за притеснителен е възможността да бъдат извършвани финансови трансфери между участниците в системата на социалните услуги – в чл.41.ал 1, т.3 се предвижда социалните услуги да бъдат финансирани от "частни доставчици на социални услуги". Така формулиран изразът предполага безконтролно прехвърляне на средства от един доставчик на социални услуги на друг, което на практика се явява вид подизпълнение на дадена социална дейност. Това създава предпоставки за влошаване на качеството на услугата, злоупотреба с нуждите на ползващия услугата и в същото време - понижаване на възможностите за контрол. Допускайки тази възможност, има опасност секторът да бъде използван за финансови операции и движение на финансови средства, които могат да бъдат квалифицирани като изпиране на пари по действащият ЗМИП, като се структурират мрежи от така наречените кухи фирми, които сами по себе си представляват едни пощенски кутии, през които се трансферират капитали с неясен произход. И тъй като в закона е предвиден интегриран подход при предоставянето на социалните услуги - глава Девета, което ние намираме за коректно, но смятаме, че нищо не налага да бъдат извършвани разплащания между самите доставчици. Като за аналог можем да посочим системата на здравеопазването, която функционира по сходен начин - налице е интегриран подход в предоставянето на здравни грижи, но заплащането е централизирано.

Имайки предвид, че доставчиците на социални услуги ще работят с най-уязвимите социални групи, сме на мнение, че трябва много внимателно да бъде прецизиран достъпа до системата. В тази връзка смятаме, че не следва да бъдат допускани лица, които да предоставят социални услуги, които се квалифицират като високо рискови по смисъла на Закона за мерките срещу изпирането на пари и Правилника за приложението му. В нашето становище към чл.148 предложихме нови текстове, които да повишат сигурността на системата и да минимизират възможността същата да бъде използвана за цели, различни от предоставяне на социална подкрепа, в това число за предотвратяване използването на социалния сектор за изпиране на пари. Съблюдаването на това условие би предотвратило навлизането в сектора на субекти, които да се финансират от организации и лица извън ЕС, ЕИП, Канада и САЩ, лица, включени в ограничителни списъци на ООН и ЕС, или попадащи в ограничителните списъци на лицата, спрямо които се прилагат мерки по ЗМФТ, организации с неясен собственик, в т.ч. такива, които са собственост на юридически лица, регистрирани в офшорни юрисдикции, а също така - прорелигиозни организации с неясно финансиране, и пр. субекти.

С оглед на казаното до тук, считаме, че следва да се осигури пълна прозрачност по отношение на финансирането на доставчиците на социални услуги - както на приходите си, така и за разходите по осъществяването на услугите. За целта е необходимо да бъдат дадени допълнителни гаранции за прозрачност, както за финансиране на социалните услуги, така и на начините на разходване на държавния

ресурс, с който се финансират системите за социално подпомагане. Такива механизми в настоящия ЗСУ липсват.

Във връзка с изложеното дотук, смятаме, че всички организации или лица, които имат право да упражняват дейности в сферата на социалните услуги следва да подлежат на лиценз, тъй като контролиращият орган следва да следи за недопускането в социалната система на лица или организации, които могат да бъдат квалифицирани като високо рискови по смисъла на ЗМИП и ППЗМИП. Причините за това наше виждане вече бяха изложени. В тази връзка смятаме, че чл.31, ал.3 трябва да отпадне. Тази формулировка дава възможност на чужди организации, които са лицензирани в друга държава членка от ЕС или ЕИП да оперират без лиценз в България. Това влиза в противоречие с прецизираните изисквания в чл.148 за достъп до системата на лица и организации, включени в упоменатите по-горе регистри. Възможността чужди доставчиците, които в ЗСУ е предвидено да оперират без лиценз, издаден от контролиращ орган на територията на страната, дори и еднократно или за период от шест месеца е предпоставка за извършване на противоправни действия спрямо български граждани от страна на лица, които държавният механизъм за контрол няма как да регистрира. Все пак говорим за най-уязвимите социални групи в нашето общество, които следва да получат необходимата им подкрепа. Фактът, че същите са били регистрирани на територията на Европейския съюз или Европейското икономическо пространство, не е достатъчна гаранция за добронамереност, която да е основание законодателят да оставя тяхната дейност без контрол, както имаме при процедурата по издаване на лиценз. От друга страна се създава една неравнопоставеност на юридическите субекти по отношение на условията за извършване на тяхната дейност, което води и до неправилни търговски практики. Този текст следва да отпадне от закона в неговата цялост, тъй като противоречи на принципите които са заложили в чл.2 на ЗСУ, както и на принципа на равнопоставеност на стопанските субекти заложили в Договора за Функционирането на Европейския Съюз.

В заключение бихме искали да добавим, че сега, след като епидемиологична обстановка бъде отменена и опасността от разрастване на заболяемостта с Ковид 19 отmine, очакваме дебатът върху проблемите в ЗСУ да бъде възобновен и обещаните ни срещи с граждански и родителски организации да бъдат проведени. Сега повече от всякога се нуждаем от този разговор, в който да бъдат ясно изречени проблемите в Закона за социалните услуги, да бъдат посочени онези страни в него, които са несъотнесими към новите реалности, да бъде взета предвид променената социално-икономическа обстановка.

С уважение:

Членовете на Движение Българско семейство

За контакти и обратна връзка: dbgs@abv.bg